

- Давньоруське любомудріє: Тексти і контексти. – К.: Видавничий дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – С. 160-175.
3. Зализняк А. А. Палеография берестяных грамот и их внестратиграфическое датирование / А. А. Зализняк // Янин В. Л., Зализняк А. А. Новгородские грамоты на бересте (из раскопок 1990 – 1996 гг.). Палеография берестяных грамот и их внестратиграфическое датирование. – М.: „Русские словари”, 2000. – С. 133-429.
 4. Карпов А. В. Язычество, христианство, двоеверие: религиозная жизнь Древней Руси в IX – XI веках / А. В. Карпов – СПб.: „Алетейя”, 2008. – 184 с. – (серия „Богословская и церковно-историческая библиотека”).
 5. Назаренко А. В. Древняя Русь на международных путях: Междисциплинарные очерки культурных, торговых, политических связей IX – XII вв. / А. В. Назаренко. – М.: „Языки русской культуры”, 2001. – 784 с.
 6. Рыбаков Б. А. Язычество Древней Руси / Б. А. Рыбаков – М.: „Наука”, 1988. – 784 с.
 7. Словарь книжников и книжности Древней Руси. Вып. I (XI – первая половина XIV в.) / Отв. ред. Д. С. Лихачев – Л.: „Наука”, 1987. – 496 с.
 8. Смирнова И. М. Тайная история креста / И. М. Смирнова. – М.: „Эксмо”, 2007. – 320 с.

SUMMARY

Viacheslav Korniienko

The new illustration of Russian-Palestine relationships in XII – XIII centuries

The article is dedicated to publication of the new epigraphic monument of XII – XIII centuries, which shows pilgrims contacts between Kiev and Jerusalem. The author's investigation of new graffiti, situated on old facade of Spasa-na-Berestovi Church ascertain the inscription says not about participation of deacons in pagan fests, but about their pilgrimage to Jerusalem.

Key words: epigraphy, graffiti, pilgrimage, Kiev, Jerusalem, Spasa-na-Berestovi Church.

Наталія Костюк,

*старший науковий співробітник НІЕЗ „Переяслав”
(м. Переяслав-Хмельницький)*

ВІДРОДЖЕННЯ ПОДВИЖНИЦЬКОЇ МІСІЇ ЦЕРКОВНИХ РЕГЕНТІВ У РОДИНІ ЄВСЕВСЬКИХ – ПРЕДСТАВНИКІВ СВЯЩЕННИЦТВА ПЕРЕЯСЛАВЩИНИ З XVIII СТ.

Розглядається драматична історія родини Євсевських, представники якої протягом 130 років служили духівниками. Показано, як події комуністичного режиму вплинули на духовне життя членів роду Євсевських – представників священництва Переяславщини.

Ключові слова: священник, протоієрей, автокефалія, педагоги-новатори, тенор, опера, музикант, абсолютний слух, церковний спів, Літургія, псалми.

Скіфська легенда про Таргітая та його трьох синів, ще з V ст. до н. е, оповідає нам про чотирьох становий суспільний поділ: „Чотири магічні дари впали з неба й

далися до рук наймолодшому сину Колаксаєві – золоті: чаша, сокира, плуг і ярмо". Чаша символізує жерців – тобто духівників; сокира – воїнів; плуг – землеробів; ярмо – залежних общинників. Уважалося, що лише такий поділ суспільства – на чотири стани – є ознакою його справедливості [3, с. 25].

У статті йтиметься саме про тих представників суспільства, які є жерцями, тобто духівниками, на прикладі сім'ї священика з роду Євсевських.

Микола Костомаров був переконаний, що українці – „глибоко релігійний народ в найбільш широкому розумінні цього слова” [4, с. 103]. Він стверджував, що в душах українців завжди присутнє відчуття Бога.

Коли ми звернемося до досліджень релігійного життя на Переяславщині, то зустрінемо прізвище протоієрея Іоана Євсевського з 1799 р. Роки служіння його в Петропавлівській церкві – 1799–1815 рр., 1822–1838; (у 1832–1833 рр. – також у Троїцькій церкві). А в 1834–1835 рр. зафіксовано, що він служить ключарем Вознесенського собору [2, с. 103].

Ще один Євсевський, але вже Стефан, також служив у храмі Петра і Павла – з 1845 по 1875 рр. [2, с. 103]. На цвинтарі мікрорайону Підварки є поховання священнослужителя Стефана Євсевського.

У 1895 р. в селі Соснова починає своє служіння псаломщиком Олександр Євфимович Євсевський. Очевидно, це внук або ж племінник о. Стефана. З 1904 до 1913 р. він служить там у сані диякона. А з 1913 р. Олександр Євсевський – уже в сані священика – постійно душпастирює у селі Соснова, у Свято-Дмитрівській церкві [2, с. 153].

З досліджень історії Української православної церкви дізнаємося, що в 1921 р., із зміною суспільно-політичного устрою в державі, розпочинається рух за Українську автокефальну православну церкву. Спершу більшовицька влада пішла назустріч таким прагненням українців, де ще живим залишався дух козацької вольності.

Чотири церкви в м. Переяславі, як-от: Вознесенський собор, Петропавлівська, Варваринська та Михайлівська церкви, переходять до УАПЦ. Та недовго проіснувала автокефалія, і вже в січні 1930 р. під тиском влади на соборі УАПЦ саморозпустилася. 34 єпископи УАПЦ, серед яких і перший настоятель УАПЦ Петропавлівської парафії В. Д. Дахівник-Дахівський, сотні священнослужителів були репресовані [5, с. 168]. І хоч з 1920 по 1930 р. жодна церква на Переяславщині не закрилася, а кількість релігійних об'єднань, навпаки, збільшувалася, проте влада активно підтримувала політику розбрату між громадами. Згодом влада вдається і до насильницьких дій, серед яких доведення до саморозпуску релігійних громад, фізичне нищення культових споруд (шляхом підпалів), арешт та ув'язнення священиків [6, с. 33].

Достеменно не відомо, чи переходила старослов'янська церква, в якій служив о. Олександр, у автокефальну в 1920-х роках, але знаємо, що 1935 р. церква в с. Соснова була розібрана і куполи зняті, а в її стінах розташували сільський клуб. Автокефальні церкви були лише приводом, та під цим прикриттям відбувалося варварське нищення більшовиками православної віри як в Україні, так і в Росії.

Десь на початку 1930-х років розпочинається родинна драма священика Олександра Євфимовича Євсевського. В отця Олександра було семеро дітей. Коли почався тотальний наступ на Церкву, йому хтось від влади тихо порадив: „Хочеш жити – тікай з села та спасай майбутнє дітей” [1, с. 1].

Він був лише скромним священиком, духівником сільської громади, багатодітним батьком. І був мудрою, далекоглядною людиною, добре розумів, що чекало на його дітей. Адже в інших селах священиків засилали в табори.

Така доля, зокрема, спіткала родину священика Андрія Кузьмовича Стася в с. Харківці на Переяславщині. Його дочка – Євдокія Андріївна Стась (Кравченко) – згадувала, як у 1930 р. комсомольці знущалися з батька, забрали їхню хату і продали її. А її, Євдокію Стась, змушували в школі привселюдно зректися батька-священика, але вона відмовилася. За це її не прийняли до комсомолу, і вона не змогла реалізувати свою мрію – стати вчителькою [7, с. 47].

Так нищився один із кращих суспільних пластів української громади. Адже це були представники духовної культури. Більшість з них виявилися обдаровані природними талантами. Майже всі священики мали вокальні дані, знали нотну грамоту, володіли старослов'янською, дехто латинською мовами. Їхні діти першочергово отримували знання, примножували їх і передавали прийдешнім поколінням.

Діти Олександра Євсєвського, простого священика із с. Соснова, у 1920-х роках вже здобули освіту, хтось створив сім'ю, хтось вирішив навчатися далі. І раптом радикальна зміна в суспільно-політичному устрою держави могла зруйнувати весь уклад їхнього життя.

Тому священик Олександр Євсєвський на сімейній раді з дружиною оголошує своє рішення: він залишає її та родину. Хату і все хатнє майно вони спішно продають. На прощання батько купив кожній дитині – з благословенням – настінні годинники із дзвоном. Сказав, аби вони закінчували навчання, будували своє життя, ставали гарними людьми. Мати переїхала до сина Василя, в Переяслав, а згодом до дочки Ганни в Ніжин, з якою і доживала свій вік. Так священик Олександр зник з життя своєї родини і в майбутньому ніхто з внуків та правнуків не знав, що у них десь є дідусь.

Правнук о. Олександра, ієрей о. Анатолій згадує: „Ніколи в родині ні прабабуся, ні мій дідусь Василь Олександрович – її син, не говорили про те, де наш дідусь, ми лише знали, що він у нас був священик. Я, скільки пам'ятаю себе, завжди любив заходити в церковні храми. Хоч у родині ніколи не демонстрували сімейну традицію святкувати Різдво чи Пасху Нас дітей батьки не хрестили, та все одно з боку влади ми відчували зневажливе ставлення. У суспільстві формувалася негативна інформація про нашу родину. Мій батько Віктор Васильович, 1921 року народження, пройшов Велику Вітчизняну війну, одружився з фронтовичкою, родом з Сибіру, Катериною Миколаївною Федоровою. Але хтось навмисне запустив плітку, що мати служила при німцях. Їй кинули це у вічі, десь у 70-х роках. Мама не стерпіла і ходила в органи зі скаргою. Через певний час прийшли люди додому і просили в неї вибачення. Мій старший брат Володимир – вчитель музики, виявив намір вступити до КПРС, також десь в середині 70-х років. Та йому відразу сказали: „Тебе не приймуть, бо твій прадід був священик” [1, с. 2].

Тоді в 30–40-ві роки діти священика Олександра стали справжніми просвітителями. Вони були педагогами-новаторами. Так, зокрема, син Олександр викладав у київських школах, згодом у вузах. Був виданий підручник з фізики за його редакцією. Інший син, Андрій, мав прекрасний від природи голос. Його племінниця згадувала, що коли була маленькою, її двоюрідний брат Андрій співав їй різних пісень, пригорнувши дівчинку до грудей. Вона на все життя запам'ятала, як дитячим серцем відчувала ту сильну

вібрацію красивого баритонального тенору Андрія Олександровича Євсевського. Рідні розуміли: це неблаганна доля комуністичного реалізму розкидала стежки життя братів та сестер по світу, і вони загубилися у вічності буття. І, як говорить о. Анатолій: „Всі Євсевські жили самотинцями, внутрішній страх гнав їх один від одного, вони боялися пам'яті свого роду. Хоч у професійному плані майже всі відбулися, як кваліфіковані спеціалісти. Були серед нас і лікарі, і інженери, і педагоги, і музиканти” [1, с. 3].

Доходили чутки, що Андрій деякий час співав у Одесі, а згодом у Ленінградській опері, та ніхто з ним протягом життя не спілкувався.

Старший син Василь Олександрович був вчителем математики, він викладав у базовій школі міста Переяслава, певний час очолював її як директор. Високо-професійний педагог, він мав неабиякий авторитет серед учнів. Також учителював у школах сіл району – Помоклях, Переяславському.

Уже в 1990-х роках правнук о. Олександра, священник Анатолій Євсевський, разом з братом Володимиром, здійснив над могилою бабусі в с. Переяславське поминальний обряд і поновив надгробний хрест.

Відразу після проголошення незалежності України правнук о. Олександра, Анатолій Євсевський, розпитав старших у сім'ї тіток, усіх, хто щось пам'ятав, про долю прадіда, і йому стало відомо таке.

У серці ніхто з дітей не зрікався батька священника, а син Василь знав, де живе самотньо його старенький батько. Василь провідував його, піклувався про нього і навіть спорядив в останню дорогу.

У Василя Олександровича було двоє дітей – син Віктор та донька Людмила, яка жила в Києві, працювала інженером.

Віктор Євсевський любив мистецтво, певний період очолював будинок культури, грав у народному театрі Переяслава. Любив усе нове, прогресивне, займався фотографуванням. Це йому перейшов сімейний дарунок – настінний годинник з дзвоном, які зараз зберігає його син – Анатолій Євсевський.

Два сини Віктора – Володимир та Анатолій – стали вчителями-музикантами; дочка Тетяна виховала трьох дітей. Один з них, Михайло – також музикант.

Із проголошенням незалежності України у 1991 р. Анатолій Євсевський, правнук о. Олександра, особливо виразно відчув у собі голос внутрішнього протесту. До цього часу він ніколи нічим не виділявся в суспільно-політичному житті. Просто з дитинства поринув у світ нот і оркестрової музики. Цей протест завжди зрив у серці – виплескуючись музикою джазу, яка стала йому і словом, і піснею. Довгий час Анатолій грав у професійних оркестрах, устиг трохи з концертними гастролями побачити ближній і далекий світ. Згодом створював свої оркестри, учив дітей нотної грамоти, гри на музичних духових інструментах.

Лише з утвердженням незалежності України відбувається і певне відродження в розбудові православної віри. Істинні патріоти України вирішили відродити українську автокефалію, яка майже 70 років тому була знівечена, а її єпископат знищений у таборах. Відтак створюється Українська православна церква Київського патріархату. Виникає вона як відгалуження УАПЦ, та згодом кожна з них починає діяти самостійно.

У 1991 р. з сильного почуття патріотизму Анатолій Євсевський вирішує по-своєму, як йому підказує сумління, постояти за свободу і волю України.

Олександр Євсевський, священник
1895-1934р.р.

Анатолій Євсевський,
священник Воскресінської
церкви с. Мала Каратувль,
УПЦ КП з 1991 року і по нині.

При Києво-Печерській лаврі у Феодосіївській українській православній церкві Київського патріархату Анатолія Євсевського рукоположили в сан диякона. Паралельно він вступає до духовної семінарії при Києво-Печерській лаврі на заочне навчання і розпочинає своє служіння в м. Переяслав-Хмельницькому при священникові Петропавлівської церкви, отцеві Василю Гречці. У ті роки ця церква була ще лише в планах відбудови, тому служіння проводяться в пристосованому приміщенні, наданому відновленій парафії Вознесенського собору. Сама споруда собору перебуває в розпорядженні Національного заповідника „Переяслав” і використовується як музей-діорама.

У 1996 р. митрополит Нестор УПЦ КП рукоположив диякона Анатолія Євсевського в сан священника. Він отримує скерування служити в церкві Воскресіння Христового села Мала Каратувль.

З того часу ієрей Анатолій Євсевський скромно виконує свою подвижницьку місію сільського священника. Маючи дар абсолютного музичного слуху, фах музиканта, о. Анатолій з голосу жінок, що співали колись у церковному хорі, упорядковує піснеспіви, куди входять Літургії, обов'язкові треби – похорон, вінчання. Священник Анатолій Євсевський переклав на українську мову зі старослов'янської текст Пасхальної служби і записав на ноти церковний спів цієї служби.

З його благословення, вже старший брат – Володимир допомагає у святкові дні здійснювати складний літургійний обряд. А в особливо великі церковні свята – Різдво, Пасху, Вознесіння Христового, Володимир професійно несе службу псаломщика.

До дня святої Пасхи 21 квітня 2008 р., священник Анатолій Євсевський отримав церковні нагороди та подяки від єпископату УПЦ КП.

У с. Мала Каратувль традиційно під час похорону жінки виконували Поминальні пісні. Це своєрідні псалми, які допомагають рідним легше пережити втрату близької людини. Священник Анатолій Євсевський переклав на ноти ці пісні і такі ж псалми з містечка Лисянка, що на Черкащині, гармонізував

їх і підготував нотний збірник „Церковний дзвін”.

Священик Анатолій Євсевський УПЦ КП, який душпастирює в церкві Воскресіння Христового, що в с. Мала Каратуль, міг би працювати лише на поприщі культурного просвітництва. Та глибоко в підсвідомості жило знання про несправедливість долі його прадіда Олександра Євсевського, за яким лежить подвижницький шлях його предків – священнослужителів Стефана та Іоана. Адже всі вони були учасниками творення духовної історії Переяславщини з кінця XVIII ст.

Коли в державі відкрилися шляхи політичної свободи, до Анатолія Євсевського прийшло це непереборне бажання – відродити священну місію роду Євсевських – служити Господу вірою і правдою, нести людям добро милосердя і всепрощення.

1. Зі спогадів Євсевського А. В. 1954 р. н. жителя міста Переяслав-Хмельницького, священника церкви Воскресіння Христового с. Мала Каратуль, про свого прадіда-священника Олександра Євсевського.
2. Набок Л. М. Колибенко О. В. Православні храми Переяславщини. Історія. Дослідження. Сучасність. – 2008 р. – 176 с.
3. Наливайко С. І. Індо-арійські таємниці України. – Київ: Вид. центр „Просвіта”, 2004. – 448 с.
4. PEREYASLAVICA. Наукові записки / НІЕЗ „Переяслав”. – 2007. – Вип. 1 (3). – 206 с.
5. PEREYASLAVICA. Наукові записки / НІЕЗ „Переяслав”. – 2008. – Вип. 2 (4). – 356 с.
6. Потієнко В. Відновлення єпархії Української автокефальної церкви. Німеччина. „Новий світ”. – 1971. – 68 с.
7. Спогади Кравченко (Стась) Євдокії Андріївни, 1955 р. н., жительки м. Переяслав-Хмельницького, про свого батька – Стася Андрія Кузьмовича.

SUMMARY

Nataliya Kostyuk

Revival of selfless mission of church regents in family of Evsevsky, the representatives of priesthood of Pereyaslav land from the 18th century

Dramatic history of family of Evsevskikh, the representatives of which during 130 years served as confessors, is examined in this article. Also it is shown how events of the communist mode influenced on spiritual life of tribesmen Evsevsky – representatives of Pereyaslav priesthood.